

Het Requiem

Het Requiem, de mis voor de doden, wordt zeker al duizend jaar gezongen in Rooms-katholieke kerkdiensten, meestal bij begrafenissen. In de Middeleeuwen gebeurde dat in de vorm van Gregoriaanse gezangen, eenstemmig vertolkt door monniken.

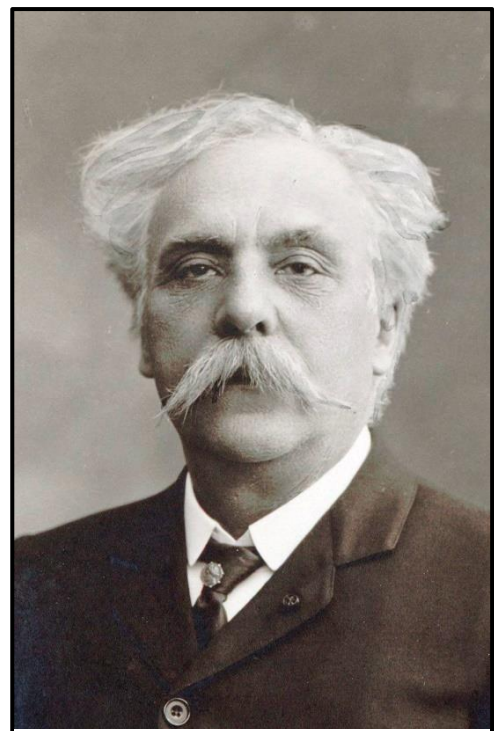
In de eeuwen na 1500 hebben duizenden componisten het Requiem op muziek gezet. Een telling in 2013 kwam tot 5024 requiems, door 3112 componisten! Het oudste bewaard gebleven polyfone requiem is van Johannes Ockeghem (rond 1460). Net als dit stuk bleven de versies uit de Renaissance (1500-1650) nog erg dicht bij de oorspronkelijke Gregoriaanse versies.

In de muzikaal zeer vruchtbare periodes van Barok, Klassiek en Romantiek (1650-1850) kwamen talloos vele versies uit. Sommige daarvan duren maar vijf minuten, zoals het requiem dat Puccini schreef ter ere van Verdi. Opvallend is dat de meeste componisten maar eenmaal in hun leven een requiem schreven. Kennelijk was het schrijven van een requiem iets speciaals, iets eenmaligs, een hoogst individuele expressie.

Een sub-genre wordt gevormd door de niet-religieuze requiems, Het bekendste voorbeeld daarvan is het *War Requiem* van Benjamin Britten, gecomponeerd om de oorlogsdoden te eren, onder meer opgevoerd toen in 1962 de nieuwe kathedraal van Coventry werd ingewijd. Het betrof de muzikale interpretatie van negen oorlogsgedichten van Wilfred Owen, de *war poet* die voor Groot-Brittannië sneuvelde op een van de laatste dagen van de Eerste Wereldoorlog. Ook het *Da Pacem Domine* van Arvo Pärt zouden wij een mini-requiem kunnen noemen.

Het Requiem van Gabriel Fauré

De reden waarom Fauré het werk heeft gecomponeerd is niet bekend. De aanleiding werd gezocht in de dood van zijn vader in 1885 en zijn moeder twee jaar later. Maar Fauré was al met het werk begonnen toen zijn moeder overleed. Het Requiem werd bovendien in etappes gecomponeerd en Fauré zelf zei later: "Ik heb het nergens voor gecomponeerd... gewoon voor het plezier, als u me dat toelaat te zeggen!" De eerste sobere versie werd op 16 januari 1888 in Parijs uitgevoerd. Fauré dirigeerde de uitvoering zelf. De tweede versie, voor kamerorkest, ging op 21 januari 1893 in première, ook in de Madeleine in Parijs met Fauré zelf als dirigent. Een derde versie voor groot orkest verscheen in 1900. Hoewel deze grootschalige bewerking niet echt in de geest van de componist was, werd deze de meest bekende versie, die ook op Fauré's eigen begrafenis in 1924 werd gespeeld. Aan deze overromantische

Gabriel Fauré in 1905

uitvoeringen kwam pas een eind nadat John Rutter in de jaren 1980 het originele manuscript voor kamerorkest ontdekte.

Fauré's Requiem heeft een uitvoeringsduur van ongeveer 35 minuten. Het bestaat uit zeven delen:

1. *Introitus et Kyrie* (d-mineur)
2. *Offertorium* (b-mineur)
3. *Sanctus* (Es majeur)
4. *Pie Jesu* (Bes majeur)
5. *Agnus Dei* en *Lux Aeterna* (F-majeur)
6. *Libera Me* (d-mineur)
7. *In Paradisum* (D-majeur)

De fijngevoelige componist Fauré was een zeer beminnelijk persoon. Zijn ingetogen en serene Requiem, puur en subtiel van toon, is een verademing naast de dramatische requiems van zijn voorlopers Hector Berlioz en Guiseppe Verdi, waarin de nadruk lag op de spectaculaire delen, waarin doodsangst en het laatste oordeel een verpletterende indruk moesten maken op de toehoorders. Fauré wilde daarentegen dat zijn requiem juist vredig, intiem en ingetogen moest zijn. '*Mijn Requiem is zo zachtmoedig als ikzelf*', zei hij. Fauré slaat daarom het "Dies Irae" over, geen dag van Goddelijke toorn, maar wel een prachtig "Pie Jesu". In zijn "Offertoire" geeft Fauré de smeekbede voor het zielenheil van de overledenen een universeel karakter door dit heil niet exclusief te beperken voor de gelovigen (hij schrapt het gebruikelijke woord "fidelium") maar dit uit te breiden naar alle overledenen wereldwijd.

De uitvoering van Fauré's Requiem door het Gelders Oratoriumkoor

Onze uitvoering zal qua bezetting min of meer aansluiten bij de tweede versie: gemengd koor met solosopraan (treble of "jongensachtige" vrouwenstem), bariton solo, orgel, strijkorkest, harp en 2 hoorns. De interpretatie van dirigent Ilija Belianko zal zeker deze meer sobere, ingetogen bezetting weerspiegelen.

Fauré over zijn Requiem

- Alles wat ik kon opbrengen op religieus gebied heb ik in het Requiem gestopt. Wat bovendien het stuk domineert van begin tot eind is een groots human gevoel van het geloof in de eeuwige rust.
- Er is gezegd dat mijn Requiem niet de angst voor de dood uitdrukt. Iemand noemde het zelfs een slaapliedje voor de dood. Maar zo zie ik de dood, als een blijde overgang, een vreugdevolle verlossing, een verlangen naar de blijdschap hierboven, in plaats van een pijnlijke ervaring.
- Misschien heb ik ook onbewust gezocht om afstand te nemen van wat men altijd goed en deugdzaam acht, na al die jaren van het begeleiden van begrafenisdiensten op het orgel kon ik het allemaal wel dromen. Daarom wilde ik iets anders schrijven.

- Het requiem is zo zachtmoedig als ikzelf.

Da pacem Domine

Da pacem Domine (Geef Vrede, Heer) is een koorcompositie van de Estlandse componist Arvo Pärt op een eeuwenoud Latijns gebed voor vrede. Het werd oorspronkelijk gecomponeerd in 2004 voor vier stemmen. Al gauw volgden verschillende versies, ook voor vierstemmig koor met of zonder snaarinstrumenten. Het Gelders Oratoriumkoor zal het op 4 mei 2019 uitvoeren met strijkers van het Deventer Kamerorkest.

Het werk werd gemaakt voor een vredesconcert in Barcelona op 1 juli 2004. Pärt begon de compositie twee dagen na de bomaanslagen in Madrid in 2004, ter nagedachtenis aan de slachtoffers. In Spanje wordt het jaarlijks uitgevoerd om de slachtoffers te herdenken.

De tekst is een 6e of 7e-eeuwse hymne, een gebed om vrede, gebaseerd op bijbelse verzen.

Da Pacem Domine bestaat uit slechts één deel en duurt ongeveer vijf minuten.

Muziekcritici spreken van subtiele compositietechnieken, waarbij de componist de structuur van de muziek vormt uit elementaire materialen zoals sonoriteit, intonatie en rudimentaire harmonieën. Critici zoeken naar woorden om deze niet-tijd- of stijlgebonden compositie te omschrijven.

Een mooie omschrijving vind ik de volgende: ... *toch wordt een luisteraar onverbiddelijk aangetrokken tot deze hypnotiserende vierdelige vocale compositie.*

Wat voor de luisteraar geldt zal zeker ook gelden voor de zangers en zangeressen die deze indrukwekkende bede om vrede mogen uitvoeren.

